

DET PRAKTISK-TEOLOGISKE SEMINAR

DET PRAKTISK-TEOLOGISKE SEMINAR

TIL

Fornyings-, administrasjons- og
kirkedepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 Oslo

Postadresse
Postboks 1075 Blindern
0316 Oslo

Besøksadresse
Domus Theologica, Blindernveien 9

Deres ref: 201001734, 30.06.2010
Vår ref: 10/15 – 2, 008
Dato: 15.9.2010

Telefon: 22 85 03 10
Telefaks: 22 85 03 01
praktikum@teologi.uio.no
<http://www.tf.uio.no/praktikum/>

Høring angående endringer i gravferds- og kirkeloven

Det praktisk-teologiske seminar har mottatt til høring notat med forslag til endringer i gravferdsloven og kirkeloven.

Under følger Seminarets kommentarer og merknader.

Gravferdsloven

Etter vår oppfatning er intensjonen med endringsforslagene til gravferdsforvaltning i samsvar med Den norske kirkes interesse. Det er viktig at våre ordninger viser respekt for menneskers forskjellige tro og livssyn. At mulighetene for særskilt tilrettelagt grav styrkes, ser vi som en riktig utvikling. Den livssynsnøytrale navne- og begrepsbruk som etterstrebes er et viktig moment i denne sammenheng, selv om vi synes "gravplass" vil være en mer nøktern og sakssvarende betegnelse enn "gravlund". Opprettelsen av lokale kontaktforum for å sikre en god gravferdsforvaltning for alle tros- og livssynsgrupper, tror vi er et godt tiltak.

Samtidig som vi støtter forslaget intensjon og enkelttiltak, ser vi at det i dokumentet er noe uavklart i synet på hvordan forholdet mellom de enkelte religioner og det sekulære fellesrom skal forstås. Dette blir tydelig i dokumentets drøfting av problematikken rundt vigsling av kirkegård i punkt 4.5.

Om Den norske kirkes ritual for vigsling av kirkegårder, skrives det i notatet at det har vært tillagt stor folkelig betydning, samtidig som det råder en viss kirkelig usikkerhet omkring temaet. Vi vil hevde at det kirkelige ritualet og den lutherske teologi ikke forstår vigslingen som noe som endrer noe ved gravplassens jord. Vigslingens innhold er en bønn om at Gud må la det aktuelle sted være et godt hvilested for de døde. Fra Den norske kirkes synspunkt skulle det derfor ikke være noe til hinder for at stedet også kan brukes av mennesker med annen tro og livssyn. Vi har ingen problemer med at loven kaller det en seremoni fremfor en vigsling. Teologisk er det sakssvarende å endre dagens lovgivnings beskrivelse av vigslingen fra å være noe man gjør med et areal til å beskrive den som en rituell handling på gravlund (gravplassen), om enn denne rituelle handling for Den norske kirkes del vil være en bønn som

omhandler et areal.

Fra dette synspunkt vil det være fint å utvide adgangen til å foreta slike seremonier på gravplassen til også å gjelde andre tros- og livssynssamfunn. Imidlertid er det et synspunkt som hviler på Den norske kirkes (og kanskje også det sekulære samfunns) forståelse av gravplassens jord som en som ikke endres (eller belastes) av denne typen ritualer.

Det er imidlertid ingen selvfølge at andre tros- og livssynssamfunn deler denne forståelsen og har samme oppfatning av slike ritualer. Noen kan mene at deres og andres ritualer gjør noe med jorda. Hvordan vil de forholde seg til andres ritualer og hvordan vil de som ikke deler denne tro forholde seg til deres ritualer? Noen kan synes det er vanskelig at noen ber for et sted som de også skal bruke, hvilke føringer skal det i så fall legge på dem som ber?

Notatet foreslår at det skal inngå som en del av lovgivningen at (vigslings)ritualene skal utformes slik at de ikke viser ringeakt for andre tros- og livssynssamfunn. Dette er et godt og viktig anliggende, men potensielt vanskelig, fordi hva som fremstår som ringeakt kan variere med perspektiv og virkelighetsoppfatning. For å vite hvor konfliktene vil komme på dette området, hadde det vært en fordel om utredningen innhentet synspunkter fra de mest aktuelle trossamfunnene på deres forhold til gravplassens jord og deres syn på andre religioners ritualer for den samme jord.

Dersom det er en rent sekulær instans som skal definere hva som er sømmelig omgang med ritualer på en felles gravplass, må denne instansens kriterier utformes tydeligere. Kanskje bør det beskrives tydelig hva som er den sekulære lovgivningens oppfatning av gravplassen og dens jord. For å beskrive dette på en respektfull måte bør denne sekulære oppfatning la seg informere om hvordan de forskjellige tros og livssyn forholder seg til av gravplassen og dens jord og til andre religioners måter å forholde seg til gravplassen og dens jord.

Også i punkt 4.7 om askespredning aner vi en viss blindhet for eget sekulære ståsted. Notatet foreskriver en svært restriktiv praksis uten at denne begrunnes i særlig grad. Her må man spørre seg om de hygieniske og miljømessige begrunnelsene, som formodentlig ligger bak, er drøftet godt nok, eller om det her ligger skjult kulturelle forutsetninger som forkles som nøkterne og praktiske avveininger.

Kirkeloven

Vedr. pkt 6.5 Politattest

Seminaret støtter etableringen av en hjemmel for innhenting av politiattest for de som i kirkelig virksomhet har oppgaver i møte med barn og ungdom, og er enig med departementet i at "beskyttelseshensynet og tillitshensynet vil måtte tillegges størst vekt i disse sakene" (s. 31, første hovedavsnitt). Vi vil imidlertid mene at det ikke er helt selvsagt at man velger formuleringen "kan utstedes", framfor "skal utstedes" i lovteksten. En begrunnelse for en slik forsiktig kan-formulering gis indirekte i andre avsnitt på s. 31 i høringsnotatet. Det er viktig å innse - slik det påpekes der - at innhenting av politiattest bare er ett av flere tiltak for å forebygge seksuelle overgrep og uønsket atferd mot barn og ungdom. Antagelig er det heller ikke det mest kraftfulle tiltaket. En evt. formulering "skal utstedes" i lovteksten kan muligens skape en tro på at man dermed har gjort sitt og gjort nok. Vi vil likevel be om en fornyet vurdering av om formuleringen "skal utstedes" vil være bedre. Dette vil skape lik praksis alle steder, og lik behandling av alle som tilsettes eller blir frivillige. Dette igjen kan hindre

unødvendig mistenkeliggjøring. Samtidig gir det et tydelig signal om at kirken er opptatt av at det skal være mulig å ha tillit til ansatte, frivillige og tillitsvalgte. Formuleringen ”skal utstedes” kan altså se ut til å være bedre både ut fra hensynet til beskyttelse og tillit, og hensynet til personvern.

Høringsnotatet legger vekt på arbeidsgivernes frie skjønn på to punkter: Hvorvidt politiattest skal innhentes til en viss stilling, og hvorvidt en person med merknader på politiattesten likevel skal kunne tilsettes.

Til det første viser vi i første omgang til vår forrige merknad, men vil også føye til at vi mener det er problematisk å overlate vurderingen på begge disse punktene til arbeidsgiver. Det vil i så fall være nødvendig å sikre at kompetansen på overgrep på alle nivå i kirken er bedre enn den er i dag. Vi mener vi ikke er kommet langt nok på dette feltet, og anser på bakgrunn av dette formuleringen ”kan utstedes” som litt vel ”framtidrettet”. Vi vil som sagt over anbefale at alle stillinger som har med barn og ungdom å gjøre utlyses med krav om politiattest. Dersom man i loven likevel ønsker formuleringen ”kan utstedes”, må man utvikle anbefalinger til arbeidsgivere om at man som regel utlyser med krav om politiattest, og at man skal ha gode grunner for å la det være.

Når det gjelder muligheten for å ansette en person tross anmerkninger på politiattesten, er vi enda mer skeptiske. Vi tror ikke det vil være lett å opparbeide tilstrekkelig tillit til denne personen i så brede lag av menigheten som for eksempel alle konfirmantforeldre eller foreldrene til medlemmene i menighetens barnekor. Dette kan man gjerne beklage, men her tror vi man må være realistisk. Lovformuleringen slik den står, tar ikke dette opp, og det er vel nettopp derfor det er mulig med slik tilsetting som beskrives i siste hele avsnitt på s. 32. Kirkerådets veileder ”Kirkens frivillige arbeid – forebygging og håndtering av seksuelle krenkelser” sier klart at frivillige som er domfelt ”ikke kan ha lederoppgaver i menigheten i fortsettelsen” (s. 20). Imidlertid innser vi at det antagelig bør være slik at veiledere og anbefalinger kan (og bør) være strengere enn lovteksten. Dersom lovteksten beholdes som foreslått, blir veiledere og anbefalinger i forlengelsen av denne svært viktig å utvikle. Vi mener det normalt ikke bør anbefales tilsetting dersom søkeren har merknader på politiattesten.

Vi er usikre på hvordan siste avsnitt (s. 32-33) og lovteksten selv skal forstås når det gjelder evt. å innhente politiattest underveis i et tilsetningsforhold eller når man allerede er frivillig eller tillitsvalgt. Man bør vurdere å sikre muligheten for slik innhenting hvis arbeidsoppgavene til den frivillige eller ansatte endres.

Vedr. 6.6 Krav om medlemskap i DnK for lærere ved teologisk fakultet.

Det praktisk-teologiske seminar deltok i utredningsutvalget som Fakultetsstyret ved Det teologiske fakultet oppnevnte 5. september 2007 til å vurdere kirkelovens § 29 og læreres medlemsplikt i DnK. PTS støttet anbefalingene som utredningskomitéen foreslo, og sluttet seg til vedtaket som ble fattet i fakultetsstyret 6. november 2008 hvor det heter: ”*Fakultetsstyret (...) anmoder om at fakultetsledelsen i det videre arbeidet med en avvikling av § 29 i Kirkeloven legger vekt på de anbefalinger som fremkommer i utvalgets votum.*” I utredningens siste avsnitt står det å lese: *Utvalget ser et behov for at Det teologiske fakultet sammen med andre relevante samarbeidspartnere arbeider videre med spørsmål knyttet til fakultetets utvikling og kirkelige relevans. En fremtidig profilering av fakultets teologiske*

faglighet og kirkelige forpliktelser må arbeides videre med, slik at dette ikke svekkes, men fornyes og styrkes. I den forbindelse er samarbeidet med Det praktisk-teologiske seminaret avgjørende. Vi anbefaler at fakultets styre arbeider videre med problemstillinger knyttet til ivaretagelse av fakultets forankring i en evangelisk-luthersk tradisjon.

Det utredningsarbeidet som fakultetsstyret dermed fattet vedtak om, har ikke PTS deltatt i. Så langt har vel heller ikke fakultetet avklart hvorledes det vil opprettholde sin fortsatte rolle i kirkelig sammenheng.

Som nærmeste samarbeidende institusjon er naturlig nok PTS opptatt av fakultetets framtidige måte å profilere seg på i kirkelig sammenheng. Det felles ansvaret som de to institusjonene har i forvaltningen av presteutdanningen ved UiO, skaper en form for skjebnefellesskap institusjonene i mellom. Når fakultetet utvikler nye studietilbud med livssynsnøytral, religionsvitenskapelig profil, blir det viktig å utvikle gode sikringer omkring profesjonsstudiet, som har avgjørende betydning for opprettholdelsen av institusjonen som eget fakultet.

Gjennom høringen framstår PTS som kirkelig organ som skal uttale seg om spørsmålet. Dette gir anledning til å gjøre oppmerksom på følgende utfordringer som en mener fakultetet må komme til rette med:

1. Dersom fakultetet som institusjon ønsker å opprettholde en kirkelig selvforståelse etter at kirketilhørighetsplikten for fakultetets professorer har opphørt, må denne selvforståelse gis et klart og pregnant uttrykk. Videre må det avklares om det er et konfesjonsuavhengig fakultetsstyre som skal fatte vedtak vedrørende institusjonens kirkelige profil etter at § 29 i kirkeloven ikke lenger gjøres gjeldende for fakultetets professorer. Det siste spørsmålet forutsetter igjen en avklaring omkring når institusjonens nye selvforståelse trer i kraft.
2. Dersom fakultetet fortsatt skal være kirkelig høringsinstans, er det nødvendig å tydeliggjøre hvilket organ som uttaler seg på institusjonens vegne i kirkelige hørings spørsmål.
3. Fakultetets representasjon på Kirkemøtet, normalt ved dekanen, aktualiserer spørsmålet om dekanens rolleforståelse i kirkelig sammenheng.
4. Departementet understreker i sitt høringsnotat at medlemskapskravet har vært en naturlig følge av at fakultetet utdanner prester til tjeneste i Den norske kirke og har et ansvar for undervisningen i Den norske kirkes lære. Fakultetet har så langt forholdt seg til disse utfordringene ved å hevde at profesjonsutdanningens relevans sikres gjennom oppfyllingen av de faglige kompetansekravene som stilles til prestedtjeneste i Den norske kirke.

PTS mener at fakultetet må utforme kompetansekrav som sikrer profesjonsutdanningens relevans for prestedtjeneste etter avviklingen av § 29. En gjør oppmerksom på to utfordringer som i denne sammenhengen trenger eksplisitt tydeliggjøring.

Det første knyttes til utviklingen av teologisk faglighet i mer generell forstand. Som i andre akademiske fagfelt har også teologien tatt del i en omfattende fagutvikling som ikke minst har ført til et hittil ukjent metodemangfold. Metodepluralismen er på mange måter en berikelse for det teologiske arbeidet. Det har imidlertid ført til at etablerte fagtradisjoner som tidligere sto

fram med en nærmest selvsagt teologisk selvforståelse, ikke dominerer studiet slik som før. 'Teologisk' eller 'innenfra-perspektiv' kan nok fortsatt være viktige markører for institusjonell egenart, men er ikke lenger så entydige at de kan tjene som sikring for at studiet skal framstå som relevant og motiverende for kirkelig tjeneste. PTS er av den oppfatning at den rådende fagligheten på tydeligere måter enn tidligere må komme i direkte kontakt med profesjonsspesifikke utfordringer, dersom studiet skal fungere godt som forberedelse til prestedtjeneste. Innenfor den nye studieordningen som er iverksatt fra høsten 2010, er i første rekke PTS tildelt denne oppgaven. På sikt er det nødvendig å klarlegge i hvor stor grad og på hvilken måte fakultetet vil delta i denne del av undervisningsvirksomheten.

Det andre spørsmålet gjelder undervisningens normative karakter. Spørsmålet vedrører alle de teologiske fagdisiplinene, men spisses på en særlig måte til i forståelsen av den systematiske teologien. Fakultetet må eksplisitt avklare hvorledes det i forlengelsen vil forestå undervisning i Den norske kirke lære, især innenfor undervisningen i dogmatikk.

Spørsmål som vedrører utdanningens relevans som presteutdanning må i første omgang avklares med PTS. Det er de samlede kompetansekrav som stilles til presteutdanningen som i framtida vil være bestemmende for utdanningens kvalitet og samlede faglige profil.

PTS forutsetter for øvrig som departementet at avviklingen av medlemskapet ikke får konsekvenser for teologiske professorers stemmerett ved utnevning av biskop eller rollen som teologisk sakkyndige i Den norske kirkes lærenemnd.

Under forutsetning av at disse spørsmål avklares på en tilfredsstillende måter, støtter PTS departementets forslag om at kravet i kirkeloven § 29 om medlemskap i DnK oppheves for lærere ved teologisk fakultet.

Med vennlig hilsen

Rigmor Smith-Gahrson
Kontorsjef